

Bergama-Ovacık Altın Madeni

Ağustos 2004-Çed Nihai Raporu Eleştirisi

(Srk, Proje No: 17103)

Savaş DİLEK
Jeo. Yük. Müh.

Nihai ÇED dahil, bundan önce; gerek işletici firma yükümlülüğünde üretilen teknik ve izin alıcı raporlar, gerekse idarenin görüş alınması için başvurduğu akademik çevrenin raporları ile hukuksal süreçlerdeki teknik bilirkişi raporları; Eurogold Mad. A.Ş.'nin, Dokuz Eylül Üniv. Müh. Fak.,Çevre Müh. Bölümüne yaptırdığı "Ovacık Madeni, ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME - 1991" Raporu(bunun dayandığı projeler) temel alınarak oluşturulmuştur.

Çevre Bakanlığı, 1991-ÇED raporuna dayanarak gerekli taahhütleri almış ve 1994 yılında, ÇED olumlu izni vererek şirketin işletme faaliyetine geçmesinin ilk adımını atmıştır.

Danıştay 6. dairesi, 21.05.1997 tarihli, 1997/2312 (Mayıs-1998'de kesinleşen) kararı ile idarenin verdiği ÇED olumlu iznini iptal etmiştir. Bunun üzerine ilgili firma, kendince(!) iptal kararına dayanak yapılan teknik olumsuzlukları giderme amaçlı, ek önlemleri de içeren, teknik proje ve raporları oluşturarak, HUKUKSAL süreçler yerine(!), SİYASİ ve İDARİ süreçleri devreye sokarak işletme faaliyetlerine başlamıştır.

Bu durumda, madenin fizibilitesine yönelik MADEN JEOLojİSİ (madenin; mineralojisi, kimyası,rezerv ve tenörü) ve MADENCİLİK (maden işletme yöntemleri) ile ilgili ESASLAR ve YÜKÜMLÜLÜKLER, 1991-ÇED'inin doğrultusunda devam etmektedir.

1991-ÇED'ine göre: Oligo-Miyosen yaşlı,andezitik volkanik kayalar içinde; KB-GD gidişli, KD'ya dalımlı, altınlı epitermal kuvars damarlarından, (M) ve (S) damarları ekonomik altın-gümüş içerirler. Bu damarlarda;(9.6 gr./ton) altın, (11gr./ton) gümüş içerikli, 1.743.000 ton işletilebilir rezerv tesbit edilmiştir(16.7ton altın). İşletilebilir bu rezerv; tamamen "kuvars-kaolinit-oksit ve nativ metali", OKSİT ZONUNA aittir.

Dolayısıyla Metal Sülfid mineral içerikleri, toplam %1'den azdır.

(M) Damarı: 260 metre uzunluğunda, 200 metre derinliğinde olup; yüzeyden (+)16 metre kotuna kadar AÇIK OCAK işletmesi, (+)16m. kotundan, (-)92.5 m. kotuna kadar da KAPALI OCAK (dolgulu tavan-arınlı ayak) işletme tekniği ile üretim yapılacaktır. Yeraltı madenciliği için desantre girişi, damarın batısından, (+)48m. kotundan olacaktır.

(S) Damarı: 340 m. uzunluğunda, 130 m. derinliğinde olup,(0.0) m. kotuna kadar AÇIK OCAK maden işletmeciliği ile üretim yapılacaktır.

İlk üç yıl, açık ocak işletmesi ile 800.000 ton, sonraki beş yılda yer altı işletmeciliği ile de 943.000 ton cevher üretilecektir.

Cevher üretimi sürecinde, faydalı mineral içermeyen (7) milyon ton PASA, atık barajı gövdesinde kullanılacak,geri kalan (2) milyon m³ (4.4 mil.ton) PASA da işletmenin doğusunda, yüzeyde depolanacaktır.

10 hektar Açık Ocak işletme alanı, 15 hektar Atık Barajı alanı olmak üzere toplam 60 hektar işletme ve tesis alanı kullanımı öngörülmüştür.

Dönek deresi üzerinde kurulacak ATIK BARAJI: Kret kotu,80 m.,mansap seddesi kret uzunluğu 643 m., menba seddesi kret uzunluğu 243 m. ve mansap-menba seddeleri mesafesi 400 m. olan, (2) milyon m³ hacindedir.

2004-Nihai ÇED'ine göre: Projenin gerçekleşmesi ile ilgili iş akışı:

-1989 yılında arama çalışmalarına başlanmış,
-1991 yılında fizibilite projesi ile ekonomik rezerv belirlenmiş,
-1992 yılında gerekli izinler için Çevre Bkn.'lığına başvurulmuş,
-1996 yılında tesis ve alt yapı inşaatlarına başlanmış,

-21.05.1997(Mayıs-1998'de kesinleşen) ÇED olumlu izni Danıştay 6.dairesince iptal edilmiş,
-2001 Mayısında, yok hükmündeki Bakanlar kurulu kararı ile üretime geçilmiş,
-2002 Mart'ında, İzmir Bölge İdare mahkemesi, Yürütmeyi Durdurma Kararı vermiş,
-29.03.2002' de Bakanlar Kurulu Kararı ile yeniden izin verilmiş,
-23.06.2004' de Danıştay,6. ve 8. Dairesi, yeniden Yürütmeyi Durdurma vermiştir.

Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliğine göre:

Kimyasal Arıtma Ünitesi ve Atık Çamuru Deposu İşletme Lisansı ile (A) Grubu Emisyon İzni 15.01.2004 tarihinden, Deşarj İzni ise (demir ve demir dışı metaller için) 26.05.2004'den itibaren üçer yıl uzatılmıştır.

15.01.2007 tarihine kadar "Atık Çamur Deposu İşletme İzni" (27.08.1995 tarihli Tehlikeli Atıkların Kontrol Yönetmeliğine göre) ile Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce verilen, 23.02.1995 tarihli "Emisyon Ön İzni" de bulunmaktadır.

1989-2001 yılları arasında,işletmeye açılması aşamasına kadar,aramalar dahil şirket, toplam 121 milyon ABD doları yatırım harcaması yapmıştır. Bu yatırımın, 57 milyon ABD doları proje kaynaklarından, 64 milyon ABD doları da dış kredi kaynaklarından sağlanmıştır. Mayıs-2001 ile Haziran-2004 arasındaki üretimden elde edilen gelir,154 milyon ABD dolarıdır. Bunun 13.5 milyon doları, vergi ve sigorta primi olarak devlete ödenmiştir.

Atık Barajı, DSİ Genel Müdürlüğü ile Eurogold Mad. A.Ş. arasında bağitlanan protokole göre, onaylanmış kesin projeler çerçevesinde, 1.aşama; +72m kotuna kadar 1997 yılında, 2.aşama, son kret kotu olarak da, +80m kotuna, 2002 yılında inşa edilmiştir.

Mayıs-2001 ile Haziran-2004 arasında, üç yılda; toplam, 1.212.513 ton cevher, 12.142.974 ton pasa üretilmiştir. Bu cevherden, 13.4 ton altın, 14.2 ton gümüş elde edilmiştir. 2001 yılında üretime geçen işletmede; ortalama 10.65 gr/ton altın, 12gr/ton gümüş içerikli, 2.300.000 ton rezervin varlığı ifade edilmektedir. Burada, 1991-ÇED'ine göre, 557.000 ton ilave rezerv ortaya çıkmaktadır.

Normandiya Mad. A.Ş.'nin, Çevre ve Orman Bakanlığına gönderdiği 02.07.2004 tarih ve

(332.04) sayılı yazısında, yeni keşfedilen kaynaklar çerçevesinde, maden planını yenileyerek, işletmede planlanan cevher rezervinin ek 1.000.000 ton daha artırıldığını bildirmiştir(Jeoteknik çalışmaları sırasında ortaya çıkarılmış(!)).Bu, 1991-ÇED'ine göre, toplam 1.557.000 ton ek rezervin varlığı anlamına gelmektedir.

2004-ÇED, syf.(v-18)'e göre,halen üretim (1.212.513 ton dahil) (M) ve (S) damarlarından açık ocak işletme tekniği ile yapılmaktadır. Bundan sonraki dönemde; yaklaşık 973.000 ton (1991-ÇED'e göre, 530.847 ton olması gerekir!) cevher; (M) Damarından açık ocak, (S) Damarından Yeraltı işletmesi şeklinde üretilmektedir. Syf.,v-28, şekil:v-10,da (S) ve (M) damarları, uzun dönem yeraltı çalışma planlarına göre:Açık Ocak,(M) damarı taban kotu,(-)75m., (S) damarı taban kotu, (-)30m. olacaktır. Kapalı Ocak olarak her iki damar için, (-)250m. kotuna kadar işletme planlanmıştır. (M) damarı, (+)40 ile (+)90m., (S) damarı ise (+)70 ile (+)100m. kotları arasında yüzlek verirler. Syf.(v.19)'a göre de: Genel olarak adese şeklinde tanımlanabilen (M) ve (S) damarları çevrelerinde birkaç hidrotermal alterasyon zonu bulunur. Her iki damarında morfolojik özellikleri benzerdir. Damar sınırları belirgin olup, yan kayaç geçişlerinde altın içerikleri aniden düşer. Hidrotermal Breş Zonlarında sınır geçişleri belirgin değildir. Özellikle (M) damarında, ana damara paralel damarcıklar vardır.(M) damarında, 200m derinliğe inilen sondajlarda, damarın inceldiği(merceklendiği) görülmektedir. Bu damarın batı ucunda yapılan daha derin sondajlarda da, damarın yan kayaç içinde damarcıklar halinde dağıldığı(saçaklandığı) saptanmıştır. Cevher (kuvars damarı) ve Yantaş Mineralojisi,Asit Maden Drenajı(AMD) oluşturacak sülfürlü mineral içermemektedir. Syf.(v.21),Ovacık Altın Madeninde, Açık Ocak işletmesi('M' damarı) 2005'in son çeyreğinde, Yer Altı Maden İşletmeciliği de ('S' damarı),2008'de sona erecektir.

Sonuç olarak:

-2004-ÇED'inde yeni bulunan ek 1.557.000 ton rezerv:Geometrisi nedir? Hangi damarda? Doğrultu boyunca mı, yoksa derinlik boyunca mı ortaya çıkarılmıştır? Mineralojisi-kimyası-fiziksel özellikleri nedir? İşletilen damarların, adese şeklinde, (derinde) 200m.'nin altında inceldiği(merceklendiği), batı uzanımlarında ise

damarcıklar şeklinde saçaklandığı sondajlarla belirlendiği ifade edilirken, bir taraftan da Jeoteknik çalışmaları sırasında bulunduğu açıklamasına göre de işletilen damarlara ait olmalıdır. Bölümler arası bu tür çelişkiler çokça gözlenmektedir. Yoksa ek rezervin niteliğine ilişkin bir şeyler mi gizlenmek istenmektedir? Gerek 1991-ÇED'inde, gerekse 2004-ÇED'inde çevresel etki değerlendirmesinde temel alınan, Eurogold'un 1991 yılındaki Fizibilite Projesine ait verilerdir. Cevherleşmenin, mineralojisi-kimyası-fiziksel özellikleri ve kıymetli metal içeriği, fizibilitedeki, 1.743.000 ton OKSİT ZONU'na ilişkin rezervdir. Hem cevher, hem de alterasyon zonunda, toplam sülfidli mineral içeriği %1'den azdır. Dolayısıyla, asid maden drenajı(AMD) ve ağır metal kirliliğine neden olmayacağı, ayrıca zenginleştirmede kullanılan siyanür tüketiminde buna bağlı olarak daha az(!) olacağı ön görülmüştür.

Andezitlerde gelişmiş, sıg sokulumlu Epitermal cevherleşmelerde, OKSİT ZONU'nun altında, en az bu zon veya daha fazla kalınlıkta, kıymetli metal içeriği daha yüksek, PİRİT(SÜLFİD) ZONU'nun var olduğu dünyadaki örneklerden bilinmektedir. Acaba(!) EK REZERV bu zona mı aittir? Öyle ise, bu zon %2 ile %10 arasında pirit, yer yer de önemlice metal süfürleri içermektedir. Bu durumda, Asid Maden Drenajı ve Ağır Metal kirliliği nedeniyle çevre ve yeraltı-yerüstü suları büyük tehdit altındadır(!). Siyanür tüketiminin artması ve ağır metalli, siyanürle kirlenmiş(siyanürlü ağır metal kompleksleri) atıkların depolanması gibi olguların, onlarca yıl çevresel risk oluşturacağı açıktır(!).

-2004-ÇED'inde: İzmir Valiliği, İzleme-Denetleme Komisyonunun, Orman ve Çevre Bakanlığına gönderdiği, 04.05.2004 tarihli yazısında, "Yapılan denetimde, Ovacık Altın Madeninin işletilmesi sırasında, Etkin Çevresel Risk Yönetimi için EK TAAHÜTNAME'nin, EK:1 kısmında, Altın Madeni Projesinin yerleşim planında belirtilen sahanın dışında, (KB) yönünde, Açık Ocak çalışmalarını ilerlettikleri saptanmış ve böylece (1-2-3) no'lu Gözlem Kuyularının, Açık Ocak işletmesi içinde kalacağı anlaşılmış ve Maden Açık Ocak işletme sahasının (KB) tarafından geçen NARDAL DERESİ yatağının 700m'lik kısmının ötelenerek, dere yatağını değiştirme çalışmalarına başlandığı görülmüştür" saptaması yapılmıştır. Bunun üzerine, Normandiya Mad. A.Ş.'nin 31.05.2004 tarih ve (250-04) sayılı yazısı ile Açık Ocak

İşletme sınırının genişletilmesi Teknik Çevre Raporu(SWC,2003,Ovacık Altın Madeni Açık Ocak Genişletme Çevresel Değerlendirme ve Ruhsatlandırma Çalışmaları, Nardal Deresi ve Yol Güzergahı Değişikliği Teknik Spesifikasyonları) ekte gönderilerek izin istenmiştir.

1.Şirketin, (M) damarının, (+)16m. kotundan, (-) 92.5m. taban kotuna kadar Yeraltı Madencilik(dolgulu tavan-arnlı ayak) işletmesi taahhütünden vazgeçerek, damarın tümünü(260m. uzunluk, 200m. derinlik) AÇIK OCAK işletmesine dönüştürdüğü görülmektedir. Bu durum, şirketin karını artırıcı, çevreye ve doğaya daha fazla zarar verici(bir kısım cevher üretimi için,10-15 kısım pasa üretmek anlamındadır) olarak, kamu aleyhine bir tasarrufu ön görmektedir. Açık ocak şevinin,1/3 olduğu düşünülürken, 200m. derinlik için, yüzeyde, damarın uzanımına dik yönde, (600+600)m. açıklıkta ocak genişliği demektir. Ortaya çıkacak milyonlarca ton ek pasa, yüzeyde iki kat ocak genişliği ve bir o kadarda ek pasa depo alanı kaybı ile tamamen doğa ve kamu aleyhine kabul edilemez bir uygulamadır.

2. 1991-ÇED'ine göre, 7.000.000ton pasa atık barajı seddesinde kullanılacak, 4.400.000ton (2.000.000m³) pasada yüzeyde depolanması ile işletmenin tümünde toplam,11.400.000.ton pasa üretimi ön görülmüşken, 2004-ÇED'ine göre, 2001-2004 yılları arasında, 3 yılda (syf.v-37,tablo:v.12), 12.142.870 ton pasa üretildiği görülmektedir. Bundan sonra, ek rezerv dahil, planlanan işletme teknikleri ile üretilecek pasanın 15-20.000.000 ton gibi boyutlarda olacağı, dolayısıyla çevrenin ne kadar büyük tehlikeyle karşı karşıya kalacağını düşünmek bile istemiyorum(!).

3. Açık ocak işletmesinin genişletilmesine yönelik Çevresel Değerlendirme Teknik çalışmalarının 2003 yılında yapıldığı, 2004 yılındaki denetimle ortaya çıkmasından sonra şirketin izin için başvurduğu; şirketin daha fazla kar edecek, çevre ve kamu aleyhindeki bir faaliyeti, idareden(!) ve kamuoyundan gizleyerek oldu-bittiye getirdiği açıktır. Buna izin veren yetkililer, görevi kötüye-kamu zararına kullanma suçu işlemekte midir(!)?

-2004-ÇED'ine temel olan 1.743.000 ton rezervin, 2001-2004 yılları arasında 1.212.513 tonunun üretildiği, geriye kalan 530.487 tonunda günümüze dek işletilmiş olması ve yeni ÇED'in, 1.557.000 ton ek rezervi de kapsamadığı düşünülürken, "2004-ÇED RAPORUNUN" geçerli olması mümkün müdür(?)